

อาณัติแห่งผู้รายงานพิเศษว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิในเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก และแห่งผู้รายงานพิเศษว่าด้วยสิทธิในเสรีภาพในการสมาคมและการชุมนุมโดยสงบ

วันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2567

เรียน พลนา

เราเป็นเกียรติที่ได้นำเรียนท่านในฐานะผู้รายงานพิเศษว่าด้วยการส่งเสริมและป้องกันสิทธิในเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก และในฐานะผู้รายงานพิเศษว่าด้วยสิทธิในเสรีภาพในการสมาคมและการชุมนุมโดยสงบ ตามมติของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติที่ 52/9 และ 50/17

ในโอกาสนี้ เราขอเรียนให้รัฐบาลของพวกท่านทราบถึงข้อมูลที่เราได้รับเกี่ยวกับการยื่นคำร้องทางกฎหมายโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งประเทศไทย เพื่อยุบพรรคก้าวไกลซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้าน

พรรคก้าวไกลคือพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์แบบสังคมนิยมประชาธิปไตยและหัวก้าวหน้า(progressive)ในประเทศไทย ซึ่งในขณะนั้นมีนายพิธา ลิ้มเจริญรัตน์ เป็นผู้นำพรรค พรรคก้าวไกลกลายเป็นพรรคที่มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุดในการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2566 จากการทำให้น่าจะปฏิรูปครั้งใหญ่หลายประการ เช่น การแก้ไขกฎหมายหมิ่นประมาทพระมหากษัตริย์ฯ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 ซึ่งกฎหมายมาตรานี้มีโทษหนัก อาทิ โทษจำคุกเป็นเวลานาน อย่างไรก็ตามพรรคนี้และผู้นำพรรคถูกขัดขวางจากการจัดตั้งรัฐบาลและถูกดำเนินการทางกฎหมาย

อ้างอิงจากข้อมูลที่ได้รับ

เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2567 ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยว่า การที่พรรคก้าวไกลให้คำมั่นว่าจะปฏิรูปกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 นั้น ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ในคำวินิจฉัยของศาล กล่าวว่า กรณีที่พรรคก้าวไกลจะทำการแก้ไขมาตรา 112 อาทิ การเรียกร้องให้มีการลดโทษ การละเว้นโทษทางอาญาสำหรับการวิจารณ์โดยสุจริต การนำมาตรา 112 ออกจากความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งรัฐ และกำหนดให้ผู้ที่ฟ้องร้องต้องยื่นต่อสำนักพระราชวังเท่านั้น อาจบ่งชี้เจตนาที่จะบ่อนทำลายการคุ้มครองสถาบันพระมหากษัตริย์ผ่านกระบวนการนิติบัญญัติ ศาลชี้ว่า การกระทำของพรรคก้าวไกลและผู้นำพรรคในการเสนอแก้ไขประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 ด้วยข้อเสนอที่กล่าวมา ในการหาเสียงในปี 2566 และการรณรงค์ต่อเนื่องเพื่อแก้ไขประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 หลังจากการเลือกตั้ง ในเดือนพฤษภาคมนั้น ถือเป็น ความพยายามที่จะล้มล้างการปกครองและเป็นหลักฐานว่ามีเจตนาที่จะบ่อนทำลายสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งอาจนำไปสู่ การบั่นทอน หรือ ทำลายพื้นฐานและสันคลอนคตริกาฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของไทยที่ดำรงอยู่ให้สิ้นสลายไป

คำวินิจฉัยถูกเผยแพร่ต่อสาธารณะผ่านทางราชกิจจานุเบกษาในเดือนกุมภาพันธ์ 2567 ซึ่งหมายความว่าคำวินิจฉัยนี้ได้ถูกกำหนดเป็นบรรทัดฐานทางกฎหมาย จากกรณีนี้ที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่ากรกระทำของพรรคก้าวไกลและอดีตหัวหน้าพรรคนายพิธา ลิ้มเจริญรัตน์ เป็นความพยายามที่จะล้มล้างการปกครอง ศาลจึงห้ามมิให้นายพิธา ลิ้มเจริญรัตน์ และพรรคก้าวไกลแสดงความคิดเห็น กล่าว เขียน ตีพิมพ์ โฆษณา หรือใช้วิธีการสื่อสารอื่นใดเพื่อเรียกร้องให้มีการแก้ไขหรือยกเลิก

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 และศาลยังระบุอีกว่าการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 จะทำได้โดยผ่านกระบวนการนิติบัญญัติที่ชอบด้วยกฎหมาย (legitimate legislative process) เท่านั้น

เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2567 คณะกรรมการการเลือกตั้งของประเทศไทยได้ลงความเห็นอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์ว่า พรรคก้าวไกลมีความพยายามล้มล้างการปกครองและได้กระทำการในลักษณะที่เป็นปฏิปักษ์ต่อระบอบพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional Monarchy) ต่อมาเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2567 คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้มีการยุบพรรคก้าวไกลและตัดสิทธิทางการเมืองกรรมการบริหารพรรค ภายใต้มาตรา 92(1) และ (2) แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560

เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2567 ศาลรัฐธรรมนูญได้รับคำร้องการขอยุบพรรคก้าวไกล ซึ่งหมายความว่าพรรคก้าวไกลอาจถูกยุบได้ทุกเมื่อนับจากนี้

เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2563 พรรคอนาคตใหม่ ซึ่งเป็นพรรคก่อนหน้าพรรคก้าวไกล(MFP's predecessor)เคยถูกศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคมาก่อน เนื่องจากนโยบายที่เสนอเกี่ยวกับการปฏิรูปกองทัพ และมีผลให้ผู้นำพรรคหลายคนถูกตัดสิทธิทางการเมืองเป็นเวลา 10 ปี

ตามรายงาน สมาชิกของพรรคก้าวไกลอย่างน้อย 44 คน รวมถึง นายพิธา ลิ้มเจริญรัตน์ กำลังถูกสอบสวนจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จากเหตุที่มีการยื่นคำร้องแยกต่างหากที่กล่าวหาพวกเขาว่ากระทำการผิดจรรยาบรรณอย่างร้ายแรงจากการเสนอร่างพระราชบัญญัติต่อรัฐสภาเพื่อแก้ไขกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ (lese majeste) พร้อมกับพระราชบัญญัติอื่น ๆ อีก 4 ฉบับ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2564 และหากถูกตัดสินว่ามีความผิด พวกเขาอาจต้องถูกตัดสิทธิทางการเมืองตลอดชีวิต

ถึงแม้ว่า เราไม่ประสงค์จะคว่ำความถูกต้องของข้อกล่าวหาเหล่านี้ แต่เรามีความกังวลอย่างสูงต่อความเป็นไปได้ในการยุบพรรคก้าวไกลและการตัดสิทธิทางการเมืองกรรมการบริหารพรรค ซึ่งปรากฏว่ามีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการเปิดเผยข้อวิจารณ์และวาระทางการเมืองเกี่ยวกับการปฏิรูปกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ โดยเฉพาะประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 เราหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หากพรรคการเมืองซึ่งขณะนี้ เป็นพรรคผู้นำฝ่ายค้านและเป็นพรรคที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุดในสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ อาจสร้างบรรยากาศที่หวาดกลัว (Chilling Effect) ต่อความเป็นประชาธิปไตยและพื้นที่การมีส่วนร่วมของประชาชน (Civic Space) รวมถึงสิทธิในเสรีภาพการแสดงออก โดยเฉพาะการแสดงออกทางการเมือง นอกจากนี้ ตามที่ได้รับจากรายงาน การยุบพรรคก้าวไกลจะเป็นการรอนสิทธิของผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากกว่า 14 ล้านคนในประเทศ ขณะเดียวกัน ก็จะนำไปสู่การตั้งคำถามเกี่ยวกับตัวแทนของพวกเขาในระบบการเลือกตั้งของประเทศ

เราเป็นกังวลเกี่ยวกับพฤติกรรมการยุบพรรคการเมืองในประเทศของท่าน เนื่องจากตั้งแต่ปี 2549 เป็นต้นมา ได้มีการยุบพรรคการเมืองไปแล้ว 9 พรรค ในกรณีนี้ เราขอให้ท่านระลึกถึงความรับผิดชอบของรัฐบาลของพวกท่านในฐานะประเทศที่ได้ลงนามในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ที่จะต้องการรักษาและรับรองสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกและเสรีภาพในการสมาคม ตามมาตรา 19 และ 22 ของกติการะหว่างประเทศดังกล่าว เราเป็นกังวลอย่างยิ่งต่อสภาวะความหวาดกลัวต่อการใช้เสรีภาพในการแสดงออก(Chilling Effect)ที่จะเกิดขึ้น จากการละเมิดต่อบทบัญญัติเหล่านี้ ซึ่งอาจส่งผลต่อความเป็นประชาธิปไตยในประเทศ

เราขอเน้นย้ำถึงความกังวลในการบังคับใช้บทบัญญัติเกี่ยวกับการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพในทางที่ผิดเพื่อการปิดกั้นและปิดปากผู้วิจารณ์ ฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง นักข่าว ภาคประชาสังคม และนักปกป้องสิทธิมนุษยชน รวมถึงปัจเจกบุคคลที่ประสงค์จะวิพากษ์เกี่ยวกับกิจการ

สาธารณะ(Public Affair) รวมถึงสถาบันกษัตริย์เรามีความกังวลว่ากฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพจะถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองในการกำจัดผู้เห็นต่างและฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง โดยมีบทลงโทษที่รุนแรงมากต่อผู้ถูกกล่าวหา ในกรณีนี้ เราขอย้ำเตือนรัฐบาลของท่านว่า คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนในข้อคิดเห็นทั่วไปที่ 34 เคยได้แสดงความกังวลเกี่ยวกับ กฎหมายที่ห้ามวิพากษ์วิจารณ์ผู้มีอำนาจทางการเมือง รวมถึงกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ การดูหมิ่น(desacato) การไม่แสดงความเคารพเจ้าพนักงาน การไม่แสดงความเคารพธงและสัญลักษณ์ การหมิ่นประมาทประมุขแห่งรัฐ และการปกป้องเกียรติยศศักดิ์ศรีของเจ้าหน้าที่รัฐ เราขอเน้นย้ำว่า บุคคลสาธารณะ รวมถึงผู้ที่ดำรงตำแหน่งสูงสุดทางการเมือง เช่น ประมุขแห่งรัฐและรัฐบาล มิควรได้รับการยกเว้นจากการวิพากษ์วิจารณ์และการคัดค้านทางการเมือง (ข้อคิดเห็นทั่วไปที่ 34) ในขณะเดียวกัน เราขอเน้นย้ำถึงความกังวลที่เคยให้ความเห็นเมื่อครั้งก่อน จากเอกสารตอบกลับหมายเลข THA 3/2024, AL THA 2/2024 และ AL THA 1/2023 เกี่ยวกับการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ซึ่งไม่สอดคล้องกับบรรทัดฐานของสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ โดยเฉพาะ ความไม่สอดคล้องกับมาตรา 19 แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)

สุดท้ายนี้ เราขอย้ำเตือนว่า ในปี 2560 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนเคยแสดงความกังวลเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ลงโทษอย่างรุนแรง (extreme sentencing practice) ภายใต้มาตรา 112 และเรียกร้องให้ประเทศไทยนำพาทกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรา 19 แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) เรามีความกังวลว่าแม้ในกระบวนการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชน (Universal Periodic Review; UPR) ครั้งล่าสุดเมื่อปี 2564 ประเทศไทยได้รับทราบ ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพไปแล้ว แต่จนถึงปัจจุบันยังไม่มีกรปฏิรูปใด ๆ เกิดขึ้น

ทั้งนี้จากข้อเท็จจริงและข้อกังวลข้างต้น กรุณาอ้างอิงตามภาคผนวกสำหรับการอ้างอิงกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่แนบมา กับจดหมายฉบับนี้ ซึ่งได้มีการอ้างอิงถึงตราสารและข้อกำหนดด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหาเหล่านี้

เนื่องจากเป็นความรับผิดชอบของทางสหประชาชาติ ภายใต้อาณัติที่ได้รับจากคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนในการชี้แจงกรณีทั้งหมดที่ได้รับการนำเสนอให้เราพิจารณา ข้าพเจ้าจะยินดีอย่างยิ่งหากท่านสามารถให้ข้อคิดเห็นในประเด็นดังต่อไปนี้

1. โปรดให้ข้อมูลเพิ่มเติม และ/หรือ ข้อคิดเห็นที่ท่านอาจมีเกี่ยวกับข้อกล่าวหาที่กล่าวมาในข้างต้น
2. โปรดชี้แจงรากฐานทางกฎหมายซึ่งอธิบายว่า การที่พรรคก้าวไกลได้ให้คำมั่นว่าจะปฏิรูปกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ, ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 นั้น ไม่ชอบด้วยกฎหมายอย่างไร และโปรดอธิบายว่าการวินิจฉัยเช่นนี้มีความสอดคล้องกับพันธกรณีของประเทศไทยภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศอย่างไร
3. โปรดอธิบายมาตรการที่ได้ดำเนินการเพื่อทำให้กฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพนั้น มีความสอดคล้องกับมาตรฐานกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ รวมทั้งพันธกรณีของตนในฐานะผู้ลงนามในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง(ICCPR)
4. จากผลของการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อปี 2566 ซึ่งพรรคก้าวไกลถูกขัดขวางมิให้จัดตั้งรัฐบาลหลังเป็นพรรคที่มีคะแนนเสียงที่สุด โปรดระบุว่ารัฐบาลไทย จะมีการรับรองการเคารพในเสรีภาพในการชุมนุมและเสรีภาพในการแสดงออกได้อย่างไร
5. โปรดอธิบายมาตรการที่จะปฏิบัติโดยรัฐบาลเพื่อสร้างความมั่นใจว่าหลักการขั้นพื้นฐานของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก เสรีภาพในการสมาคมจะได้รับการรับรองสำหรับทุกคน ซึ่งรวมถึง นักการเมืองฝ่ายค้านและผู้วิพากษ์วิจารณ์สถาบันกษัตริย์ (those who are critical of the monarchy) และเรียกร้องการปฏิรูปตามระบอบประชาธิปไตย (Democratic Reform)

ทางเราจะมีคามยินดีเป็นอย่างยิ่งหากได้รับการตอบกลับภายใน 60 วัน หากพ้นกำหนดเวลานี้ การสื่อสารนี้และการตอบกลับใดๆ ก็ตามที่ได้รับจากรัฐบาลของท่านจะถูกเปิดเผยต่อสาธารณะผ่านทางเว็บไซต์รายงานการสื่อสาร นอกจากนี้ จะมีการจัดทำรายงานดังกล่าวไว้ในรายงานทั่วไปเพื่อเสนอต่อคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนในภายหลัง

ในระหว่างที่เราขอการตอบกลับ ทางเราขอเรียกร้องให้ดำเนินมาตรการชั่วคราวที่จำเป็นทั้งหมด เพื่อหยุดยั้งการละเมิดตามที่ถูกล่าวหา และป้องกันการล่าวหาที่จะเกิดขึ้นอีก และในกรณีที่ผลการสอบสวนมีส่วนสนับสนุนหรือแสดงให้เห็นว่าข้อกล่าวหานั้นเป็นจริง เพื่อให้มั่นใจว่าบุคคลใดๆ ที่ต้องรับผิดชอบต่อการละเมิดที่ถูกล่าวหาต้องรับผิดชอบ ในนามของผู้รายงานพิเศษฯ เราขอย้ำถึงความพร้อมอย่างต่อเนื่องในการมีส่วนร่วมกับทางรัฐบาลไทยในการพูดคุยอย่างสร้างสรรค์และให้ความช่วยเหลือทางเทคนิคเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวและในกรณีใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในเสรีภาพในการแสดงออกและการสมาคม

ขอความกรุณายอมรับ การรับรองการพิจารณาสูงสุดของผู้แทนสหประชาชาติ

Irene Khan

ผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิในเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก

Clement Nyaletsossi Voule

ผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิในเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ และการสมาคม